

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Кафедра психології особистості та соціальних практик

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

«   »   2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Конфліктологія та тренінг вирішення конфліктів»

для студентів

спеціальності 053 Психологія

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 053.00.04 Консультаційна психологія

Київ – 2023

Розробник: Власенко Інна Анатоліївна, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології особистості та соціальних практик

Викладач:

Власенко Інна Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри
психології особистості та соціальних практик

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
психології особистості і соціальних практик

Протокол від « 21 » серпня _____ 2023 р., № 8__

Завідувач кафедри _____ Оксана СЕРГЕСНKOBA

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником
освітньої програми 053.00.04 Консультаційна психологія)

_____. _____. 20__ р.

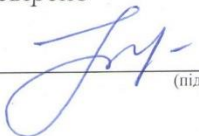
Керівник освітньої програми _____ Євгенія КАЛЮЖНА

(підпис)

Робочу програму перевірено

01. 09 2023 р.

Заступник декана _____ Роман ПАВЛЮК

(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	основна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	3	
Семестр	5, 6	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування системи знань про природу конфліктів, набуття практичних навичок у їх розв'язанні, вироблення вмінь прогнозувати і контролювати конфліктну ситуацію, адекватно сприймати конфлікт і прагматично його використовувати.

Завдання:

- виявлення природи та причин конфліктів;
- визначення їх видів і динаміки розвитку;
- вивчення методів діагностування та попередження конфліктів;
- формування практичних навичок управління конфліктами та їх трансформації;
- вивчення способів конструктивного розв'язання конфліктів;
- формування навичок організації взаємодії сторін у конфлікті, посередництва у конфліктах, організації тренінгів задля вирішення конфліктів;
- вдосконалення навичок саморегуляції майбутніх фахівців.

3. Результати навчання за дисципліною

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.04 Консультаційна психологія за першим (бакалаврським) рівнем вищої

освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Конфліктологія та тренінг вирішення конфліктів» забезпечує формування таких **загальних та фахових компетентностей**:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,
- ЗК9 Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.04 Консультаційна психологія за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Конфліктологія та

тренінг вирішення конфліктів» забезпечує оволодіння такими **програмними результатами навчання**:

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
- ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.
- ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Феномен конфлікту в науці та практиці							
Тема 1. Конфлікт як об'єкт вивчення конфліктології	6	2	4				
Тема 2. Структура і динаміка конфлікту	20	2		4			14
Модульний контроль	2						
Разом	28	4	4	4			14
Змістовий модуль 2. Поведінка людини в конфлікті							

Тема 3. Види конфліктів	8	2	6				
Тема 4. Стратегії поведінки в конфлікті	22	4		4			14
Модульний контроль	2						
Разом	32	6	6	4			14
Змістовий модуль 3. Тренінг вирішення конфліктів							
Тема 5. Психологічні основи вирішення конфліктів	18	2	2	2			14
Тема 6. Практики та прийоми тренінгу вирішення конфліктів	6	2	2	4			
Модульний контроль	2						
Разом	30	4	4	6			14
Змістовий модуль 4. Психологічна допомога у вирішенні конфліктів							
Тема 7. Психологічне посередництво в конфлікті	22	2	2	4			14
Тема 8. Участь третьої сторони у вирішенні конфліктів	6	2	2	2			
Модульний контроль	2						
Разом	30	4	4	6			14
Усього	120	18	18	20			56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Феномен конфлікту в науці та практиці

Лекція 1. Конфлікт як об'єкт вивчення конфліктології (2 год)

Конфліктологія як наука. Об'єкт і предмет конфліктології. Зв'язок з іншими науками. Наукове визначення конфлікту та його ознаки. Методи конфліктології. Методи емпіричного дослідження. Методи моделювання. Структурні методи.

Основні поняття теми:

конфлікт, конфліктологія, спостереження, опитування, соціометричний метод

Лекція 2. Структура і динаміка конфлікту (2 год)

Структурна модель конфлікту. Образи конфліктної ситуації. Сприймання конфліктної ситуації. Мотиви та потреби в конфлікті. Конструктивні та деструктивні функції конфліктів. Поняття про динаміку конфлікту. Етапи та фази конфлікту.

Основні поняття теми:

конфлікт, активність, сторони, образ конфліктної ситуації, мотив, етапи, фази конфлікту

Семінар 1. Основи вивчення конфлікту в психології

Семінар 2. Методи вивчення конфлікту

Практичні 1-2. Аналіз структури конфлікту

Змістовий модуль 2. Поведінка людини в конфлікті

Лекція 3. Види конфліктів (2 год)

Класифікація конфліктів. Внутрішньоособистісний конфлікт, його види. Переживання як основа ВОК Міжособистісні конфлікти. Їх види, функції. Когнітивний контекст МОК. Групові конфлікти. Поняття про міжгрупові конфлікти. Мотиваційний підхід (Л. Берковіц). Ситуаційний підхід (М. Шериф.) Спільність конфліктів різних видів.

Основні поняття теми:

внутрішньо- та міжособистісний конфлікт, груповий конфлікт, рольовий конфлікт, мотиваційний конфлікт

Лекція 4. Стратегії поведінки в конфлікті (2 год)

Реакція людини на проблеми які виникають. Уникнення конфлікту (механізми внутрішнього захисту), боротьба, діалог. Стратегії поведінки в конфлікті. Сітка Томаса – Кілмена. Орієнтування учасників на власні інтереси /інтереси партнера. Прийоми послаблення позиції учасників конфлікту. Силовий вплив, психологічна редукція, компрометація.

Основні поняття теми:

домінування, уникнення, поступливість, співпраця, компроміс, силовий вплив.

Лекція 5. Психологічні основи вирішення конфліктів (2 год)

Способи вирішення конфліктів. Етапи вирішення конфліктів. Роль руйнівних переживань. Шаблони деструктивного мислення. Налагодження комунікації в конфлікті. Прийоми асертивної поведінки в конфлікті.

Основні поняття теми:

емоційні реакції, управління емоціями, ірраціональні переконання, руйнівні переживання, аналіз, Я-твердження

Семінар 3. Внутрішньоособистісний конфлікт як феномен

Семінар 4. Особистісна складова конфліктів.

Семінар 5. Міжособистісні конфлікти.

Практичне 4. Причини конфліктів.

Практичне 5. Стратегії поведінки в конфлікті.

Змістовий модуль 3. Тренінг вирішення конфліктів

Лекції 6-7. Практики та прийоми вирішення конфліктів (4 год)

Групова психотерапевтична робота. Терапевтичні фактори групи. Психодрама. Експерименти з рольовою поведінкою. СПТ у дослідженні моделей поведінки. Роль Т-груп у розумінні проблем учасників. Напрями психологічної допомоги у вирішенні конфліктів. Прийоми РЕПТ. Гештальттерапевтична практика.

Основні поняття теми: групова психотерапевтична робота, фактор групи, внутрішній діалог, психодрама, Т-група

Семінар 6. Специфіка тренінгу вирішення конфліктів.

Семінар 7. Прийоми зниження напруженості в конфлікті.

Практичні 5-6. Практики тренінгу вирішення конфліктів.

Практичне 7. Прийоми та техніки психодрами.

Змістовий модуль 4. Психологічна допомога у вирішенні конфліктів

Лекція 8. Психологічне посередництво в конфлікті (2 год)

Поняття про психологічне посередництво. Принципи посередництва в конфлікті. Етапи посередництва. Функції посередника. Прийоми та інструменти психологічного посередництва в конфлікті.

Основні поняття теми: нейтральність посередника, конфіденційність, орієнтованість на результат, комунікативні навички

Лекція 9. Участь третьої сторони у розв'язанні конфліктів (2 год)

Переговорні моделі. Участь третьої сторони у вирішенні конфліктів. Арбітраж, медіаторство, примирення. Принципи медіації. Ефективність медіаторства. Межі застосування. Техніки медіаторства.

Основні поняття теми: переговори, медіація, арбітраж, фасилітація, добровільність, нейтральність, рівноправність сторін

Семінар 8. Психологічне посередництво в конфлікті.

Семінар 9. Медіація у вирішенні конфліктів.

Практичні 8-9. Прийоми психологічного посередництва у конфлікті.

Практичне 10. Техніки медіації.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	3	3	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	3	3	2	2	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	3	30	2	20	2	20
Відвідування практичних занять	1	2	2	2	2	3	3	3	3
Робота на практичному занятті	10	2	20	2	20	3	30	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			76		88		87		87
Максимальна кількість балів: 338									

Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу: 3,38
Підсумковий контроль: залік

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1.

Загальні питання конфліктології

Тема 2. Структура і динаміка конфлікту – 14 год.

Складіть таблицю конфліктогенів. Проведіть спостереження за собою, власною поведінкою протягом одного тижня і відзначте в таблиці: дату (1-й стовпчик), на які конфліктогени реагуєте Ви (2-й стовпчик); які конфліктогени Ви використовуєте самі – у відносинах із рідними, близькими, друзями (3-й стовпчик). Проведіть письмовий аналіз таблиці: закономірності, тенденції, особливості, що стали помітні Вам – 5 балів.

Змістовий модуль 2. Поведінка людини в конфлікті

Тема 4. Стратегії поведінки в конфлікті – 14 год.

Проведіть самоспостереження за власними стратегіями поведінки в конфлікті протягом 10 днів. Результати внесіть у таблицю (4 стовпчики): Дата, ситуація (опишіть суть конфлікту, хто є учасники), використані стратегії поведінки, доцільність використання стратегії. Проінтерпретуйте отримані результати. Зробіть висновок про стратегії поведінки в конфлікті, що домінують. Обсяг – 1 сторінка А4 – 5 балів.

Змістовий модуль 3.

Тренінг вирішення конфліктів

Тема 5. Психологічні основи вирішення конфліктів – 14 год.

Проведіть консультацію з проблем конфліктної взаємодії (вид конфлікту – за запитом клієнта). Проаналізуйте предмет обговорення (конфлікт) задля визначення причин виникнення конфлікту та мотивів сторін. Вкажіть, які стратегії вирішення конфлікту будуть доцільними, обґрунтуйте. Сформулюйте рекомендації для клієнта. Оформіть результати консультації як есе. Обсяг – 1-1,5 сторінки А4 – 5 балів.

Змістовий модуль 4.

Психологічна допомога у вирішенні конфліктів

Тема 9. Психологічне посередництво в конфлікті – 14 год.

Перегляньте та проаналізуйте фільм УЦМ про медіацію, створіть пам'ятку медіатора «Правила поведінки медіатора в конфлікті». Обсяг – 1-1,5 сторінки А4 – 5 балів.

6.3. **Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.**
Модульні контрольні роботи виконуються в електронній комбінованій формі.

Таблиця 6.3.1

Зміст і критерії оцінювання модульних контрольних робіт

Змістовий блок і його призначення	Форма	Максимальна кількість балів
Перший (визначення якості володіння базовими поняттями)	тести	15
Другий (виявлення здатності до аналізу, синтезу, конкретизації й узагальнення змісту навчальної дисципліни)	запитання, що передбачає розгорнуту відповідь	4
Третій (встановлення спроможності до застосування знань на практиці)	психологічна задача	6

6.4. **Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.**
Семестровий контроль проводиться у вигляді заліку.

Таблиця 6.4

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання

F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни
----------	-------------------	---

7. Навчально-методична картка дисципліни

Навчально-методична картка дисципліни «Конфліктологія та тренінг вирішення конфліктів» для студентів спеціальності 053 Психологія освітньої програми 053.00.04 Консультаційна психологія

Разом: 120 год., лекції – 18 год., семінарські заняття – 18 год., практичні заняття – 20 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 56 год.

Назва модуля	Змістовий модуль 1. Феномен конфлікту в науці та практиці	Змістовий модуль 2. Поведінка людини в конфлікті	Змістовий модуль 3. Тренінг вирішення конфліктів	Змістовий модуль 4. Психологічна допомога у вирішенні конфліктів
К-ть балів за мод.	<i>76 балів</i>	<i>88 балів</i>	<i>87 балів</i>	<i>87 балів</i>
Теми лекцій	1. Конфлікт як об'єкт вивчення конфліктології (1 бал) 2. Структура і динаміка конфлікту (1 бал)	3. Види конфліктів (1 бал) 4. Стратегії поведінки в конфлікті (1 бал) 5. Психологічні основи вирішення конфліктів (1 бал)	6-7. Практики та прийоми вирішення конфліктів (2 бали)	7. Психологічне посередництво в конфлікті (1 бал) 8. Участь третьої сторони у розв'язанні конфліктів (1 бал)
Теми семінарів	1. Основи вивчення конфлікту в психології (11 балів) 2. Методи вивчення конфлікту (11 балів)	3. Внутрішньоособистісний конфлікт як феномен (11 балів) 4. Особистісна складова конфліктів (11 балів) 5. Види конфліктів (11 балів)	6. Специфіка тренінгу вирішення конфліктів (11 балів) 7. Прийоми зниження напруженості в конфлікті (11 балів)	8. Психологічне посередництво в конфлікті (11 балів). 9. Медіація у вирішенні конфліктів (11 балів)
Теми практ. занять	1-2. Аналіз структури конфлікту (22 б.)	3. Причини конфліктів (11 балів) 4. Стратегії поведінки в конфлікті (11 балів)	5-6. Практики тренінгу вирішення конфліктів. (22 бали) 7. Прийоми та техніки психодрами (11 балів)	8-9. Прийоми психологічного посередництва у конфлікті. (22 бали) 10. Техніки медіації (11 балів)
Види поточ. конт.	МКР 1 - 25 балів	МКР 2 - 25 балів	МКР 3 - 25 балів	МКР 4 - 25 балів
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів

Рейтингові бали	Загальна кількість балів – 338 Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу – 3,38
Підсумковий контроль	Залік

Основна література:

1. Гірник А.М. Основи конфліктології. – Джерело доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/514-osnovi-konfliktolog-grnik-am.html>
2. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика. – Джерело доступу: <https://www.twirpx.com/file/1780041/>.
3. Конфліктологія: Конспект лекцій. Для підготовки магістрів усіх форм навчання /В.Я.Галаган, В.Ф.Орлов, О.М.Отіч. – К.: ДЕДУТ, 2015. –293 с.

Додаткова література:

1. **Словник конфліктологічних термінів** – Джерело доступу: https://pidruchniki.com/19030106/psihologiya/slovník_terminiv_konfliktologiya
2. Власенко І.А. Психологічні практики розвитку конфліктологічної компетентності особистості // Габітус. – 2021. С. 58 -64. - Джерело доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37929/1/I_Vlasenko_Habitus_2021_IL.pdf
3. Власенко І, Фурман В., Рева О., Канюка І. Психологічне здоров'я студентської молоді: навч.-метод. посібник. – Вінниця: Твори, 2022. – Розділ Конфлікти і психологічне здоров'я особистості. – С.53-80.
4. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту. Навч. посібник. К.: Каравела, 2014.
5. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфлік- тами. Навчальний посібник / І. І. Русинка. - Київ, 2007. — 332 с.
6. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. – Джерело доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31879>
7. Роменський М. Переговори з дельфінами. – Харків: Фабула, 2021. - 176 с.
8. **Тихомирова Є. Б., Постолювський С.Р. Конфліктологія та теорія переговорів: Підручник. - Рівне: Перспектива, 2008. - 240 с.**
9. Фішер Р., Юрі В. Шлях до Так. Як вести переговори, не здаючи позицій. - К.: Основи, 2016. – 220 с.
10. Професійний стандарт за професією «Практичний психолог закладу освіти». Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі, сільського господарства України 24.11.2020 р. № 2425. - Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/12/Standart_Praktychnyy_psykholoh.pdf

Інтернет-ресурси

1. Фільм про медіацію, відзнятий УЦМ, ч.1.- Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=xjWabt4L4dE>
2. Фільм про медіацію, відзнятий УЦМ, ч.2 - Режим доступу: <https://ukrmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/video/video/film-pro-mediatsiiu-nominant-mizhnarodnoho-konkursu-cedr-awards-vidznyi-utsm-za-pidtrymky-ifc-chastyna-2>